

VISSZAPILLANTÁS

15 KÉSZÜLÉK, AMELY JELENTŐS HATÁST GYAKOROLT A HÁZIMOZI VILÁGÁRA

KÉSZÜLÉK, AMELY JELENTŐS HATÁST GYAKOROLT A HÁZIMOZI VILÁGÁRA

A mozifilmek hangulatának visszaadását otthoni körülmények között is a legteljesebb mértékben és minőségben megcélzó kép- és többcsatornás hangreprodukció, vagy ahogy manapság többnyire nevezni szokás, a házi mozi már napjainkig is jelentős „életpályát” futott be, számtalan izgalmas elgondolással, megoldással és berendezéssel, amelyek ilyen, vagy olyan formában és mértékben, de rányomták bélyegüket az audiovizuális

történelemre. Hogy már bevezetőnkben is érintsünk egynehány ilyen fontos „állomást”, elég, ha a Pioneer korszakalkotó, VP-1000 típusú képlemezjátszójára gondolunk, amely a legelső kereskedelmi forgalomban megjelenő LaserDisc készülék volt még 1980-ban, de megemlíthetnénk a Shure HTS 5000 Dolby Surround processzorát 1983-ból, a világ egyik legelső Dolby Pro-Logic rádióerősítőjeként elhíresült Pioneer VSX-5000 receivert 1987-ből,

vagy az 1991-ben bemutatott Technics SH-THX10 kontrollert, mint az első „Home THX” minősített készüléket. Mindebből egyértelműen kitűnik, hogy a házi mozi-múlt legalább annyira érdekes, mint a jelen, vagy a jövő, ezért úgy gondoltuk, hogy egy kicsit visszakalandozunk az időben és Olvasóink elé tárunk néhány olyan készüléket, amelyekben a házi mozi története egy-egy meghatározó momentuma öltött testet annak idején...

Fosgate TATE II 101A 1982

Kétségtelen tény, hogy a többszatomás hangreprodukcióval kapcsolatos régebbi próbálkozások hatással voltak az elmúlt két évtizedet házimozis technológiáira. Elég ha a négy audioszatomás kvadrofón hangzásra gondolunk, amelyre számos kódolási formát dolgoztak ki – főként, hogy a négycsatomás hanganyagok az akkoriban használatos szalagokon, LP lemezekon tárolhatóvá váljanak (lásd pl. az RCA CD-4, a CBS SQ, vagy a Sansui QS formátumait), ill. az FM rádiócsatomás is közvetíthető legyenek (pl. a BBC által kiötlött Matrix H rendszert használva) –, azonban igen rövid életciklust futott be. A kvadrofón hangzásra irányuló törekvések legutolsó korszakában született meg a – Dolby Pro-Logic II formátum életrehívásában is jelentős szerepet játszó – Jim Fosgate által tervezett Fosgate TATE II 101A surround processor, a világon a legelső olyan berendezés, amely az SQ kódolt kvadrofón felvételek, ill. hagyományos sztereó muzsikák négy csatomára történő „szétosztása” mellett már a Dolby Surround kódolású hanganyagokkal is megbirkózott, ha a felhasználó a „Cinema” üzemmódot

választotta. A hangreprodukciós tulajdonságai, formai kivitele, elektronikus megépítése, megbízhatósága okán 1982-ben HI-FI Grand

Prix elismeréssel kitüntetett berendezés természetesen illeszthető volt az akkori otthoni audio rendszerekhez, és opcionális tartozék-

ként vezetékes távvezérlővel is kiegészíthették a kényelmesebb felhasználók.

A Fosgate TATE II 101A surround processor fotóját Jim Fosgate bocsátotta a HáziMozi magazin rendelkezésére

Onkyo TX-SV919THX Integra 1995

ATHX Ltd. és az Onkyo tavaly februárban ünnepelte stratégiai szövetségük 10. évfordulóját. A japán gyártó a THX házimozis szabvány és technológia egyik legmeghatározóbb támogatója volt már a kezdetek kezdetétől, amit jól példáz, hogy az Onkyo nevéhez fűződik a legelső, világszerte for-

lomba bocsátott AV rádióerősítő, mely minden tekintetben eleget tett a Home THX szabványrendszernek. A TX-SV919THX Integra típuselnevezésű receiver az Onkyo többszatomás csúcsmoddellje volt akkoriban, így Dolby Pro-Logic és THX audio szolgáltatásai mellett olyan – abban az időben min-

dennapkin egyáltalán nem nevezhető – kuriózumokkal is kényeztetette a felhasználót, mint a készülék beállítási procedúráját nagyban megkönnyítő, tévéképernyőn megjeleníthető menürendszer; hat gyári DSP üzemmód, a több műsorforrást támogató, kétfoldos multi-room szolgáltatás, az Onkyo által

kifejezetten ehhez a modellhez gyártott különálló Dolby Digital dekóder (Onkyo ED-901) csatlakoztatásának lehetősége, valamint egy egyszerűbb és egy programozható távvezérlő.

Jamo THX One 1995

A négycsatornás analóg Dolby Surround Pro-Logic technológia szórakoztató elektronikai körökben történő 1987-es bevezetése kontinensünkön még jó ideig nem keltett különösebb visszhangot, arra, hogy az „európai házimozizás” populárisabbá váljon, egészen a '90-es évek elejéig kellett várni. A fordulópont úgy 1992 és 1993 környékére tehető, ebben az időben kaptak nagyobb hangsúlyt a Pro-Logic processzorok és erősítők (illetve rádióerősítők) a szakkereskedések polcain. Ám a Pro-Logic formátum otthoni alkalmazása tekintetében adódtak a hangreprodukcióval összefüggő apróbb-nagyobb problémák, amelyek orvoslására a George Lucasnak dolgozó hangtechnikai szakemberek által kidolgozott THX szabvány otthoni alkalmazásra szánt verziója (Home THX) jelentett megoldást. A szabvány szigorúan meghatározott követelményeket ír elő a rendszer minden egyes alkotóelemére vonatkozólag és a minősítést kizárólag az ezeknek az elvárásoknak megfelelő termékek szerezhetik meg. Bár az azóta eltelt időben a THX minősítés – a THX Select és THX Ultra, majd THX Ultra 2 és THX Select 2 standard-variánsok megjelenésével – sokkal szélesebb körűvé vált, a 90-es évek közepén megjelenő, THX minősített berendezések egyértelműen a házimozzi „high-end” szegmensébe tartoztak.

A dán Jamo cég 1993 őszén kapta meg a lehetőséget a Lucasfilmtől, hogy Európában elsőként kifejleszthesen egy olyan komplett hangsugárzó-rendszert, amely minden tekintetben eleget tesz a Home THX szabvány követelményeinek. A Jamo szakemberei, THX One elnevezéssel illetett konfigurációjukat 1995 januárjában, a Las Ve-

gas-i CES kiállításon mutatták be először a nagyközönségnek, Európában pedig a '95-ös berlini IFA show keretében debütált.

A hét hangdobozból felépülő konfiguráció front és center sugárzói teljesen megegyeztek, a megfelelő hatásfokú mélyhang reprodukcióról pedig két, hatalmas méretű passzív szubgondoskodott, amelyek így különálló végerősítő alkalmazását igényelték. A rendszer háttér hangdobozai – a szabvány előírásainak megfelelően – dipól felépítésű modellek voltak, rendkívül széles hangterítési karakterisztikával. A Jamo THX One összeállítás számtalan elismerést és díjat besöpört, kontinensünkön pedig a szakma az év házimozzi hangsugárzó-rendszerévé választotta.

Yamaha DSP-A3090 1996

Bár a filmszínházak vetítőtermeiben már 1992-ben felcsendült a Dolby Digital surround hangzás, az otthoni mozik, Dolby Digital dekóder is tartalmazó többcsatornás meghajtóinak megjelenésére egészen a 90-es évek második felének elejéig várni kellett. A digitálisan kódolt, öt, egymástól teljesen független térhang-, valamint különálló mélyhang-csatorna (LFE) hanganyagának „kicsomagolását” és feldolgozását támogató Dolby Digital házimozzi erősítők Európába megérkező legelső modelljeinek egyike volt a Yamaha DSP-A3090 készüléke. Az erősítőbe a japán gyártó saját fejlesztésű YSS214 processzorát építették, amely négyszer gyorsabb feldolgozási sebességgel működött előző generációs változatánál és a hagyományos hifi, illetve analóg

Dolby Pro-Logic DSP üzemmódjai mellett már Dolby Digital AC-3 DSP algoritmusokat is kínált. Ám akkoriban a DD technológia otthoni forrásberendezéseit kizárólag az AC-3 RF kimenettel rendelkező képlemezjátszók jelentették (a DVD-lejátszók legel-

ső, forgalomban is beszerezhető modelljeinek megjelenése még egy esztendődtől várható magára – lásd a következő „történelmi” berendezést), így ha valaki ezen jeltevábbitási kritériumoknak megfelelő Laser Disc-lejátszók egyik legfrissebb példányá-

nak büszke tulajdonosa volt és megtehetette, hogy a DD audiosávot tartalmazó, rendkívül nehézkesen beszerezhető képlemez megvásárlására is áldozzon, máris az 5.1 csatornás Dolby Digital házimozizás „Nirvánájában” érezte magát.

Panasonic DVD-A100 1997

A DVD megjelenése által kiváltott reakciók majdnem ugyanolyan mókások voltak, mint a televízió megérkezésének hatása a mozi és a rádió korában. A formátum csak olvasható mivolta és a rendelkezésre álló szoftverek hiánya miatt sokan jóslták a rendszer rövid időn belüli kimúlását, sőt egyesek még abban is kételkedtek, hogy a mozi-rajongók kegyeikbe fogadják-e majd az új formátumot.

Ennek ellenére a legelső, Európában is beszerezhető DVD-lejátszó megjelenését lázas várakozás előzte meg, így a szakma nem mindennapi figyelemmel fordult a Panasonic DVD-A100 modellje felé. A szaksajtó

sokat merengett a lejátszó „low-tech” konstrukcióján, elcsodálkozott az elektronika egyszerűségén, és gyanakodva figyelte a készülék közel 150 000 forintos árát, ám mindez csak addig tartott, amíg be nem zárt a lemeztálca. A készülék által reprodukált képek élesek, a krominancia okozta zajtól teljesen mentesek voltak, ezek mellett pedig az otthoni berendezések kategóriájában minden eddiginél szélesebb dinamikatartományt és szintelitettséget mutattak.

A formátum minősége, sokoldalúsága és újszerű eleganciája megkongatta a vészharangot a régi jó mágnesszalag fölött.

Hitachi C32W40TN 1999

Közvetlenül az ezredforduló előtt a televíziózás is újabb korszakba lépett. Ugyanis Európa nyugati fertályán a digitális műsorszórás igen határozott lépésekkel meginduló közvetítési alternatívaként kért szerepet magának az analóg technológiák mellett. Ennek folyományaként jelentek meg az ún. idTV készülékek, vagyis azok a televíziók, amelyek beépített digitális tévétunerrel (DVB) is rendelkeztek, így az analóg televízióadások mellett az akkoriban nem éppen nagyszámú, digitális tévéműsor vételére is alkalmasak voltak. Ezek legelső „előhírnöke”, a Hitachi C32W40TN típusú idTV szettje volt. A 82 cm-es széles képernyős CRT te-

levízióval lehetővé vált az ingyenes digitális tévéprogramok vétele, emellett pedig – a megfelelő bővítés után – a fizetős ONdigital programok vételét is támogatta. A berendezés „átkozottul” kifinomult képreprodukciójában nagyszámú képminőség javító szolgáltatása is szerepet játszott. Példamutató részletgazdagsága, kitűnő színreprodukciója rendkívül meggyőző, mozifilm hatású képeket eredményezett, az esetek többségében a szemcséesség vagy képpontcsúszás teljes hiányával. Ráadásul kitűnő képvisztaadási tulajdonságai mellett a Hitachi C32W40TN televízió teljeskörű Dolby Pro-Logic surround opciót kínált.

Thomson PVR10UK 2000

Időnként előkerül egy-egy olyan termék, amely annyira hasznos, hogy az ember el sem tudja képzelni, hogyan tudott addig nélküle élni. Ilyen volt a Thomson PVR10UK merevlemez felvevője is, amely TiVo licenc alapján készült, és amelynek elsősorban a Sky csinált hírvérést. Hatása lényegesen hosszabb távú volt, mint a kereskedelemben lefutott életpályája.

A zseniális doboz nemcsak bármilyen közvetített anyag rögzítésére volt alkalmas, hanem le is tudta állítani az élő tévéadásokat, rögzítési ütemtervet tudott felállítani, sőt, arra is képes volt, hogy a felhasználó tévénézési szokásait megtanulja. A videomagnó hirtelen nevetségesen régmódinak tűnt mellette, nem utolsósorban azért, mert a Thomson bevezette az „időeltolás” (time

shifting) fogalmát is. A TiVo nagy tetszést aratott a nagyközönség körében, ám később, amikor a Sky úgy döntött, hogy kiépíti saját PVR rendszerét, kiszorult a piacról.

Ma már nem annyira egyéni terméként érdemel figyelmet, mint inkább azért,

amit megszületésekor képviselt. A Thomson bebizonyította, hogy a képrögzítés jövője a merevlemezekben keresendő, és sokat segített abban, hogy a közgondolkodás kiszabaduljon a lemezek és kazetták béklyójából.

Fujitsu PDS4213EHM 2001

A plazmaképernyők házimozipiacra gyakorolt hatását nem lehet túlhangsúlyozni. A 102 cm-es képernyőméretnél megrekedt CRT rendszer és a vele járó mamut méretek mellett az új technológia szinte korlátok nélküli méretei, tökéletesen sík képernyője és szinte kétdimenziós kiterjedése olyan volt, mint valami futurisztikus álom.

A Fujitsu meghatározó szereplőnek számít a plazma képernyő fejlesztés és gyártás területén. 1993-ban ők mutatták be a világ legelső plazma monitorát, 1996-ban szintén a japán gyártó prezentálta bolygónk legelső 107 cm-es képátlójú, 16:9 képarányú plazma képernyőjét és 1999-ben úgyszintén ők hozakodtak elő világelsőként a HD felbontású képek megjelenítésére is al-

kalmaképernyők házimozipiacra gyakorolt hatását nem lehet túlhangsúlyozni. Bár a 2001-ben forgalomba kerülő PDS4213EHM már közel sem volt a világ első plazma képernyője, de megjelenése hozta el azt a pillanatot, amikor a gázóriások az elérhetetlenül drága luxus kategóriából leszálltak a földre, és komoly lehetőségként merültek fel az evilági videofil felhasználók számára. A képek dinamikusak, elevenek, és ami a legfontosabb: a megtévesztésig mozszerűek voltak. Ha ehhez még hozzávesszük az egyszerű ezüsteret időtlen eleganciáját, egyértelmű, hogy a PDS4213EHM „személyében” olyan termék született, amely sokat tett azért, hogy a plazma minden AV fanatikus kívánságlistájának az élére kerüljön.

Denon AVC-A10SE 2000

Az első trilógiát indító Baljós árnyak 1999 májusi mozipremiere kapcsán a Star Wars űr-eposz ismét mérföldkővé vált a többcsatornás hangvisszaadás sztrádáján. A Dolby Laboratories és a Lucasfilm hangtechnikai szakemberei közös munkájának gyümölcséket ugyanis megszületett a Dolby Digital Surround EX térhatású hangformátum, amely a már megszokott 5.1 felépítésű hangscator-

na-konfigurációt egy extra háttér hangscatornával egészítette ki. Ez utóbbi célja, hogy a hallgatót körülölelő térhatású hangzás pontosabbá, a csatornáról-csatornára vándorló hanginformáció pedig folyamatosabbá váljon a nagyobb alapterületű mozi-terekben. A Dolby Labs. akkori meglátása az volt, hogy a 6.1 formátumú Surround EX technológia alkalmazásának nincs értelme otthoni

környezetben, ám a Lucasfilm másként vélekedett erről (lásd a HáziMozi magazin legelső, 1999 decemberi lapszámát). Így az akkoriban forgalomba kerülő 6.1 csatornás berendezéseket George Lucasék „vigyázó szemei” felügyelték, tehát nem meglepő, hogy THX minősített készülékek voltak, amelyek a THX Surround EX logó tanúsított az új surround formátum(ok) támogatásáról.

Ezek közül is az egyik legelső modell a Denon csúcscategóriás AVC-A10SEAV erősítője, mely a 6.1 csatornás dekódolási algoritmusok meglepte ellenére csak öt teljesítményerősített csatornát kínált, ezért az extra háttér csatorna megszolgáltatásához egy különálló kétszatornás végerősítő – a gyártó ajánlata szerint a POA-T10THX Ultra minősített végfok – szükségeltett.

Philips DVDR1000 2001

Ha régebben valaki szkeptikus véleményt fogalmazott meg a DVD hosszú távú jövőjét illetően, ezt mindig arra alapozta, hogy DVD lemezekre nem lehet felvételeket készíteni. Ezt a helyzetet orvosolta a Philips DVDR1000, amely Európa első DVD-felvételője volt, és ezzel méretes szeget vert a vi-

deomagnó koporsójába. Philips termékről lévén szó, a preferált formátum a DVD+RW volt, és mivel a -RAM és -RW modellek megjelenésére sem kellett már sokat várni, sokan máris formátumháborút emlegettek.

Mindez azonban még nagyon távolinak tűnt akkor, amikor először vehettük szem-

ügyre a kor nyilvánvalóan legjobb felszereltségű DVD-felvételőjét. Az a lehetőség, hogy a tévéközvetítéseket és a kamerára rögzített anyagokat lemeze másolhattuk, már önmagában is megkérdőjelezhetetlen előnyt biztosított a Philips modell számára, és akkor a készülék első osztályú AV teljesítményéről még nem is beszéltünk.

Nem sokkal később számos rivális berendezés és alternatív formátum kezdett el helyezkedni az új piacon, ám azt a pillanatot, amikor a DVD végre nagykorúvá vált, soha nem felejtjük el.

Arcam FMJ DV27

2001

Nem tudni, hogy a Hold állása vagy az általános elhízottság teszi, de valahogy mindig mindenben az amerikaiak az elsők. Ez látuk a progresszív pásztázású képek esetében is, és az Arcam FMJ DV27 DVD-lejátszó volt az a modell, amely helyrebillentette az egyensúlyt az óceán két partja között. 2001-

ben még minden sötétebb és kevésbé részletgazdag volt körülöttünk. A PAL progresszív pásztázást elvetették a DVD Forum döntőbírái, és az NTSC változat is csak a készülékek hackelésével volt elérhető.

Azonban az Arcam FMJ DV27 modellje révén életünkben először Európában is ta-

núi lehetünk progresszív pásztázású kép-reprodukció hatásainak. Nem meglepő, hogy mindezt roppantmód élveztük. Eltűntek a csipkézett vonalak és a tüskés szélek, a kívánatos képösszetevők pedig – mint például az színek élénksége vagy a képmélység – elképzelhetetlen mértékű javulást

mutattak. Ezzel a szellem kiszabadult a packból, és a progresszív pásztázás azon nyomban minden berendezés kötelező tartozéka lett. Ma már egyetlen komoly házi-mozi rajongó sem tud „prog scan” nélküli lejátszót elképzelni.

Philips 32PW9617

2002

Kevés képfeldolgozó rendszer kapott akkora médiafelületet a szakajtóban, mint a Philips Pixel Plus technológiája. Ez a képesség növelő bűvészműtárvány négy évvel ezelőtt kopogtatott be először az ajtónkon hatalmas csinnadratta közepette, mégpedig a cég 32PW9617 széles képernyős CRT televíziójának elsőszámú attrakciójaként.

A rendszer legfőbb trükkje, hogy megduplázza a vízszintes képsorok számát, és harmadával megnöveli a függőleges felbontást. Mindezt úgy éri el, hogy gondosan kielemezzi a forrásjelet, és olyan képpont in-

formációkkal egészíti ki a képet, amelyek számításai szerint a környezetet vizsgálva oda beleillenek. Végeredményként jelentősen megnő a képesség, és a Sony rivális DRC-MF rendszerére jellemző villódzás sem lép fel.

A 32PW9617 képei élesebbek, részletgazdagabbak és térhatásúbbak voltak, mint minden addigi kép, amelyet CRT tévékészülék reprodukált. Új szabvány született, és a különféle képfeldolgozó eljárások és folyamatok egy csapásra a televíziók elsőszámú megkülönböztető jegyeivé váltak.

Pioneer DV-747A

2002

A Pioneer-nak bizony nem könnyű nevéhez méltó készülékeket előállítani, így nem csoda, ha folyamatosan újításokkal próbálkozik. Egyik legtöbb díjat nyert innovációja a DV-747A volt, a világelső olyan DVD-lejátszója, mely egy fedél alatt nyújtott DVD-Audio és SACD lejátszást.

A két többszörös audiofil hangformátumra akkoriban heves háborúskodás volt jellemző, melyben az egyik oldalt a Sony és a Philips, a másik oldalt pedig gyakorlatilag mindenki más képviselte. Senki sem akart rossz lóra tenni, ezért egy olyan „über-deck”, amely mellett, hogy mindkét

formátumot támogatta, a modern képfeldolgozó technológiával is el volt látva, biztos bombasikerre számíthatott. A lejátszó audiofil igényű volt, zenei és filmes előadómódja egyaránt elkápráztatott mindenkit.

A rivális nagyfelbontású audioformátumokat övező hisztéria már régen alább-

hagyott, a DV-747A viszont továbbra is iskolapéldája annak, hogy hogyan lehet egyszerű technológiai megoldásokkal, felülemelkedve a cégek közötti küzdelmen, bravúros eredményeket elérni.

Samsung LW40A13WX 2003

Három évvel ezelőtt nagy képernyő még a plazmával volt egyenlő, az LCD pedig a hordozhatóság szinonimája volt. A Samsungnak nem voltak ilyen készülékei, 102 cm-es képátlójú LCD újdonságával azonban nemcsak egyszerűen áttörte a folyadékkristályos tévéknél meglévő 76 cm-es plafont, hanem kőtörő kalapáccsal valósággal szétverte azt, és örömtáncot lejtett a darabokon.

A koreai cég gigászi próbálkozásait sokan kételkedve fogadták, mivel több más, LCD tapasztalattal rendelkező gyártó is kudarcot vallott már az ilyen méretű képernyők kifejlesztése terén. Az akkoriban tényleg „behemótnak” számító, 102 cm-es átlójú folyadékkristályos panellel szerelt televízió esetében leginkább a hihetetlenül dinamikus színeket, a döbbenetes kontraszt-szinteket és a borotvaéles reprodukciót emelhetjük ki, de dicséretet kaptak a jó feketeszintek, az analóg tuner és a meglepően zajmentes képviszáadás is.

A Samsung LW40A13WX megjelenésével a nagyméretű LCD képernyők piaca egyszerűen tágra nyílt a nagyközönség előtt.

Pioneer PDP-434HDE 2004

Azt mondják, a szükség találékonyra tesz, de a versenytársak lekörözésének szándéka is majdnem ugyanolyan jó ötleteket eredményez. A Pioneer nemcsak a HDMI protokoll létrehozásában játszott úttörő szerepet, de a technológia képernyők terén történő alkalmazásában is az első volt.

Ez a tetszetős, zongorafekete óriás teljesen magával ragadta a szakmai közönséget, a maga elképesztően gazdag specifikációjával, újszerű kialakításával és kiváló előadásmódjával, amelyekhez a készülék lehengerlő külseje is nagyban hozzájárult. A jelfeldolgozó rendszer hagyományos for-

rásokból tökéletes képeket állított elő, de a teljesen digitális HDMI bemenet még ezt is képes volt felülmúlni. A HD képek lélegzetelállító részletgazdagságot hoztak, és új magasságokba repítették a színábrázolást.

A készülék még mostanság is beszerezhető, továbbra is teljesen HD kompatibilis, változatlanul évekkel megelőzve korát.